

Zeitschrift: Schweizer Revue : die Zeitschrift für Auslandschweizer
Herausgeber: Auslandschweizer-Organisation
Band: 13 (1974-1975)
Heft: 60

Artikel: Zwitterland : geschiedenis, instellingen en politiek
Autor: [s.n.]
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-911454>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 04.04.2026

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Het land

Hoewel het nauwelijks een half procent van de totale oppervlakte van Europa beslaat, neemt Zwitserland op internationaal vlak onmiskenbaar een veel belangrijker plaats in.

Deze bevoorrechte positie heeft het op de eerste plaats te danken aan zijn geografische ligging. Het grenst aan Frankrijk, Duitsland, Oostenrijk, Liechtenstein en Italië, en ligt bijgevolg in het centrum van een uitgebreid communicatie-netwerk. Dit kleine land, dat sterk verbrokken is zowel vanwege de natuurlijke barrières van de Alpen en de Jura als ten gevolge van taal- en cultuurverschillen, staat van alle kanten open. Paradoxaal genoeg zijn het de bergen die van Zwitserland een doorgangslaan, de draaischijf van Europa, hebben gemaakt. Beperkt-heid en verscheidenheid vindt men er ook terug in de bodemgesteldheid, het klimaat en de plantengroei. Van de Alpenhoogten, het rijk van ijs en rotsen, tot het zuiderse Tessino, waar de oranjebloesems bloeien, vertoont het land een verscheidenheid van klimaat en landschappen, die het tot een waar miniatuur-Europa maken.

Ontginning van de grond is geen gemakkelijke zaak in Zwitserland, en het is ongetwijfeld daardoor dat iedere vierkante meter grond er zo duur is. Meer dan 60 % van de oppervlakte van het land wordt in beslag genomen door bergen en meer dan een vierde door bossen. De werkelijk bebouwbare oppervlakte is bijgevolg erg beperkt, temeer daar eventuele landbouwzones doorkruist worden door talrijke waterlopen en bovendien steeds meer ingepalmd worden door het zich uitbreidende woongebied. Deze woonzones lopen tegenwoordig steeds meer uit buiten hun traditionele grenzen. De weinige grote steden die er zijn oefenen toch een sterke aantrekkingskracht uit op de bevolking uit de bergstreken, die thans zelfs dreigen ontvolkt te worden.

Zwitserland beschikt niet over enige bodemrijkdom, maar men kan terecht zeggen dat deze armoede aan de basis heeft gelegen van zijn huidige welvaart. Het is in elk geval

ZWITSERLAND : GESCHIEDENIS, INSTELLINGEN EN POLITIEK

een van de oorzaken geweest van de sterke industrialisering van het land, want de nationale economie had geen andere keuze dan een zeer actieve uitvoer-industrie tot stand te brengen, gebaseerd op de verwerking van ingevoerde grondstoffen.

Bevolking en cultuur

Bij de laatste federale volkstelling (1970) telde het land 6.300.000 inwoners; d.w.z. dat de bevolking tussen 1960 en 1970 met 15,5 % is toegenomen. Deze opzienbarende aangroei is in de eerste plaats veroorzaakt door het aantal vreemdelingen dat in de jaren '60 bijna verdubbeld is tengevolge van de nood aan arbeidskrachten van een bloeiende industrie, evenals van het feit dat het geboortenoverschot bij de vreemdelingen heel wat groter is dan bij de inlandse bevolking.

De aanwezigheid van deze talrijke vreemdelingen (17,2 % in 1970) heeft grote beroering verwekt in het politieke leven van het land en zogenoemde « volksinitiatieven » uitgelokt om het aantal vreemdelingen drastisch te beperken. Gelukkig heeft geen enkel van deze voorstellen het in een referendum gehaald, maar aangezien deze kwestie een heet hangijzer is gebleven heeft de regering zich voorgenomen het aantal van deze arbeidskrachten te stabiliseren. Van de andere kant heeft de recessie, die zich sedert enige maanden in verschillende economische sectoren voordoet, een vermindering van de buitenlandse aanwezigheid met zich meegebracht, doordat vele in moeilijkheden verkerende bedrijven de arbeidsvergunning van een deel van hun buitenlandse werknemers niet meer konden verlengen. Immigratiestatistieken mogen ons echter niet de emigratiecijfers uit het oog doen verliezen. Talrijke Zwitsers

wonen in het buitenland. Cosmopolitisme en ondernemingszin hebben thans de motieven verdrongen waarom, eeuwen geleden, huurlingen hun diensten gingen aanbieden aan vreemde vorsten.

De geografische ingeslotenheid, waar wij hoger al op gewezen hebben, heeft zijn tegenhanger in de verscheidenheid van het culturele landschap. Terwijl er in Zwitserland vier taalgroepen bestaan (Duits 65 %, Frans 18 %, Italiaans 12 %, Romanche 1 %, andere 4 %) en de federale Grondwet vier lands talen erkent, zijn enkel Duits, Frans en Italiaans officiële talen. Hoewel praktisch alle Zwitsers tot de culturele sfeer van een der grote buurlanden behoren, is hun gevoel van verschil daarmee toch even groot als tegenover hun landgenoten die een andere landstaal spreken... Deze afstandelijkheid toont aan wat voor een bijzondere constructie Zwitserland wel is (het fameuze « Sonderfall Schweiz », zoals men in Duitsland zegt).

Wat godsdienstigheid betreft, is er vrijwel geen samenhang tussen de taalgrenzen en de gebieden van de twee grootste godsdiensten, die elkaar min of meer in evenwicht houden. Terwijl als gevolg van de immigratie de katholieken in het geheel van de bevolking thans een weinig talrijker zijn dan de protestanten, doet zich een steeds sterkere uitvloeiing voor in de geografische verdeling van de godsdiensten. Dit heeft geleid tot de geleidelijke afzwakking van de eertijds zeer sterke tegenstellingen.

« Aan de Confederatie de kannonen, de cultuur aan de kantons ». Deze leuze, die een eeuw geleden gelanceerd werd, illustreert de wil van de meerderheid van de bevolking om de federalistische structuur van het land in stand te houden, voorna-

melijk op cultureel gebied. Zodoende wordt de verhouding tussen Kerk en Staat op kantonaal vlak geregeld.

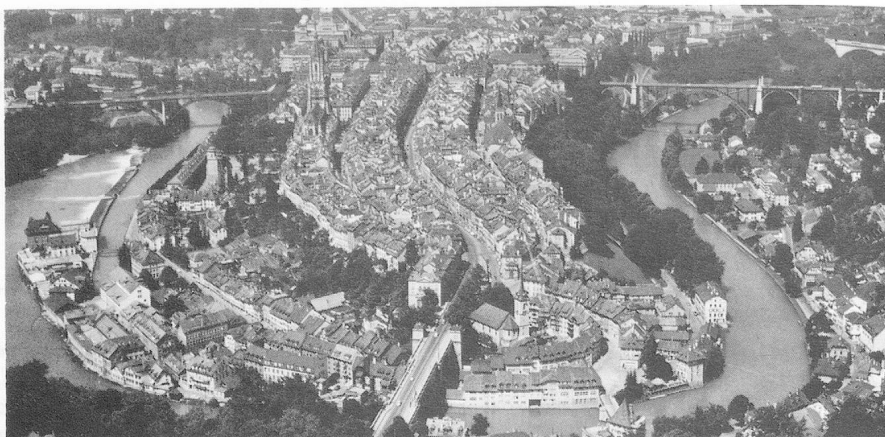
Ook het onderwijs is een zaak van de kantons; de federale Grondwet voorziet enkel dat de kantons het lager onderwijs moeten organiseren.

Hetzelfde geldt voor het middelbaar onderwijs, waar zich evenwel een eenmaking heeft voorgedaan, onder druk van een federale reglementering met betrekking tot de toelatingsvoorwaarden tot de studies in de geneeskunde. Op het vlak van het hoger onderwijs hebben zeven kantons een universiteit opgericht, terwijl de Federale Polytechnische Scholen (Zurich en Lausanne) van de Confederatie afhangen. Sedert enkele jaren verleent de Confederatie ook belangrijke toelagen aan de universitaire kantons, die niet langer alleen de grote kosten konden dragen, vereist voor modern wetenschappelijk onderzoek en de vorming van talrijke universitair. Langs deze betoelating om merkt men, op dit gebied zowel als op andere, een steeds duidelijker tussenkomst van het centraal bestuur in zaken die vroeger uitsluitend tot de bevoegdheid van de kantons behoorden.

Geschiedenis en politieke instellingen.

De ontwikkeling, in het 19e-eeuwse Europa, van de staat als natie beruiste hoofdzakelijk op de idee van de taalgemeenschap, die men trachtte te identificeren met de etnische gemeenschap. In deze eeuw is men op dit gebied, zoals bekend, zelfs niet voor uitwassen teruggekeerd. Het geval van Zwitserland volstaat om aan te tonen dat deze doctrines niet met de realiteit overeenstemmen en dat de gezamenlijke bestemming aan de oorsprong ligt van de ideeën- en gevoelsgemeenschap die een natie kenmerkt.

Deze gemeenschappelijke politieke wil is grotendeels in de loop van de geschiedenis van het land tot stand gekomen. In zijn huidige vorm is de Zwitserse federale staat een produkt van de 19e eeuw; terwijl de oprichting ervan voortvloeide uit de progressieve republikeinse ideeën in het Europa van gerestaureerde monar-

Berne, la ville fédérale
Bern, de federale stad

chieën, wortelt de Zwitserse democratie reeds in de vroegste geschiedenis van de Confederatie. De vergadering der Alpijnse broederschappen, de gewoonte om gemeenschappelijke beslissingen te nemen in openbare bijeenkomsten, waar nu de «landesgemeinde» nog aan herinneren, zijn praktijken die reeds bestonden in de woeste bergkantons die de kern van de Confederatie hebben uitgemaakt.

Met een reeks oorlogen en veldslagen hebben de boeren uit het Zwitserse binnenland hun alliantie uitgebreid tot andere steden streken, om achtereenvolgens Confederaties van Acht en in 1513 van Dertien Kantons te vormen. Na Marignan liep de verdere vorming van een gemeenschappelijke politiek spaak door de slechte verstandhouding onder de Geconfedereerden, hun uiteenlopende belangen ten opzichte van de Europese vorstenhoven en vooral door de godsdiensttwisten ten gevolge van de Reformatie. De afzijdigheid van de Geconfedereerden, die niet zouden deelnemen aan de Europese conflicten van de volgende eeuwen, mag beschouwd worden als een eerste vorm van neutraliteitspolitiek.

Het was echter eveneens een tijdperk van stagnatie en de heropleving van de oude Confederatie zou van buitenaf moeten komen, met name van de Franse Revolutie. De 19e eeuw was een eeuw van groei, gekenmerkt door de opstelling van de Grondwet van 1848, die slechts éénmaal, in 1874, werd herzien. Na het geluk te hebben gehad niet betrokken te worden bij de twee wereldoorlogen, heeft Zwitserland,

via een voortdurende harmonisatie van de talrijke belangen waaruit het is samengesteld, de overgang kunnen bewerkstelligen van 19e eeuwse «ordehandhavende staat» naar de moderne dienstverlenende staat.

Het federalisme

De eenheid van deze Zwitserse staat was enkel mogelijk dan zij het behoud van zijn verscheidenheid. Inderdaad, de federalistische structuur laat een grote beslissingsvrijheid en administratieve autonomie aan de kantons en de gemeenten. De bevoegdheden van de Confederatie zijn uitdrukkelijk opgesomd in de Grondwet, en hoewel er in 125 jaar tijds aan de oorspronkelijke opdrachten van het centraal bestuur vele nieuwe taken zijn toegevoegd, vooral op economisch en sociaal gebied, berust de uitvoerende macht op vele terreinen nog altijd bij de kantons en gemeenten. Vooral inzake openbaar onderwijs, erediensten, belastingen, jacht en visvangst, wegebouw, energie-voorziening en openbare onderstand hebben de kantons de mogelijkheid om hun eigen instellingen gestalte te geven.

De 3072 gemeenten genieten een hoge graad van autonomie. Op dit niveau is de democratie het meest direct, aangezien de burgers zelf hun gemeentelijke mandatarissen kiezen en zelfstandig beslissen over gemeentelijke aangelegenheden.

Het bijzondere van deze gefederaliseerde Zwitserse staat bestaat hierin dat er op drie gevestigde niveaus, van laag naar hoog, eigen verantwoordelijkheden en bevoegdheden tot ontwikkeling komen. Hoewel deze

Zürich ne manque pas de romantisme...

Zürich is ook een romantische stad...

structuur in grote mate bijdraagt tot het behoud van de eerbied voor ieders opvattingen, moet men anderzijds ook erkennen dat ze snelle beslissingen, die steeds meer gevegd worden door de aanpassing aan de veranderende omstandigheden van de moderne wereld, niet in de hand werkt.

Neutraliteit

Het geweer aan de muur, helm, rugzak, een doos vol oorlogsmunitie, uniform: de Zwitserse soldaat heeft zijn uitrusting en wapens bij zich thuis, hetgeen niet weinige vreemdelingen verbaasd doet staan over het vertrouwen dat in de burgers wordt gesteld. « Gli Svizzeri sono armatissimi e liberissimi », heeft Machiavelli ooit gezegd, en dat is ook vandaag de dag nog waar. Dank zij de algemene dienstplicht beschikt Zwitserland over een leger dat georganiseerd is volgens een militie-systeem dat, in vergelijking met de grootte van het land, een aanzienlijke macht vertegenwoordigt. Elke jonge Zwitser die in staat is de wapens te dragen krijgt een militaire basisopleiding van 4 maanden, gevolgd door jaarlijkse dienstperiodes: de oefeningen. Het leger is opgevat als een afschrikingsmacht en is niet groot genoeg om alleen de bedreiging van een totale oorlog te trotseren; de « totale » landsverdediging steunt daarom op de volgende vier pijlers: militaire verdediging, economische verdediging, verdediging van de burgerbevolking en psychologische verdediging.

Aangezien het toetreden tot politieke of militaire allianties niet in overeenstemming is met zijn statuut van neutraliteit, heeft Zwitserland zich

steeds van dergelijke unies afzijdig gehouden. Eveneens om redenen van neutraliteit heeft het zich tot nog toe niet aangesloten bij de UNO, hetgeen heel wat kritiek heeft uitgelokt en nog uitlokt. Men moet nochtans voor ogen houden dat de buitenlandse politiek van het land niet enkel ingegeven wordt door het neutraliteitsbeginsel, maar evenzeer door de gedachten van solidariteit (ontwikkelingshulp) en beschikbaarheid (bemiddeling bij conflicten).

Politieke organisatie

Zwitserland is tegelijk een semi-directe en een representatieve democratie; daarmee heeft het originele politieke instellingen die voor vreemdelingen vaak niet duidelijk zijn. Het volk, dat zijn soevereiniteit angstvallig bewaakt, staat slechts schoorvoetend machten af aan vertegenwoordigers en magistraten. Dan nog behoudt het zich het recht voor over alle belangrijke zaken, tenminste in vredetijd, het laatste woord te spreken.

De twee opvallendste kenmerken van deze democratie zijn het referendum en het volksinitiatief. Het referendum is verplicht in verband met constitutionele aangelegenheden; zo wordt elke grondwetswijziging (federale zowel als kantonale) aan de goedkeuring van het volk voorgelegd. Wetten en besluiten zijn slechts facultatief aan referenda onderworpen wanneer tenminste 30.000 burgers daarom verzoeken. Het volk heeft dus niet alleen de macht het laatste woord uit te spreken, maar kan ook amendementen of toevoegingen aan de Grondwet voorstellen door middel van

een initiatief dat door tenminste 50.000 burgers wordt ondertekend (er is thans sprake van dit cijfer te verhogen).

Hoewel deze interventiemogelijkheden van het volk uiteindelijk niets veranderen aan het feit dat de politiek vooral de zaak van gekozen volksvertegenwoordigers is, dragen ze er niettemin in grote mate toe bij dat men, om het risico van een negatief oordeel door het volk te verkleinen, in het Parlement (of zelfs vroeger) oplossingen nastreeft waarover een grote consensus bestaat.

Daarin schuilt het fameuze Zwitserse compromis, waarvan sommige middens menen dat het, ondanks zijn onmiskenbare waarde, dient te worden herzien opdat de beslissingen die aan de politieke besluitvorming worden voorgelegd sneller zouden kunnen genomen worden en aldus aan efficiëntie zouden winnen. De structuur van de gemeentelijke, kantonale en federale overheden is al te zeer bekend om er hier bij stil te staan. Herinneren we er enkel aan dat drie grote partijen - radicaal-democraten, christen-democraten en sociaal-democraten - ieder ongeveer 1/4 van de zetels in het Parlement (Federale Assemblée) bezetten, en talrijke kleine partijtjes het overige kwart onder elkaar verdelen. In een semi-direct democratisch regime is de rol van de politieke partijen noodzakelijkerwijze minder groot dan waar een representatief en parlementair regime heerst. Geen enkele van de in Zwitserland bestaande partijen heeft nog de ambitie de macht te monopoliseren of alleen te veroveren.

De drie genoemde grote partijen leveren, zonder daarom een coalitie te vormen, de zeven regeringsleden (Federale Raad). Ook daarin kan men weer het Zwitsers compromis terugvinden: een hogere vorm van tolerantie en eerbied voor opinies.

Hoewel deze bijzonderheid van de Zwitserse democratie aan de binnenlandse en buitenlandse politiek van het land niet dat briljante en spectaculaire karakter verleent dat sommigen haar zouden toewensen, moet men toch erkennen dat zij verantwoordelijk is voor de stabiliteit en het goed functioneren van de instellingen.